

Obchodovanie s falšovaným tovarom a zóny voľného obchodu

Dôkazy, ktoré priniesli najnovšie trendy

ZHRNUTIE

Predslov

Mnohé krajiny zriadili zóny voľného obchodu s cieľom podporiť ekonomickú činnosť a využiť prínosy voľného obchodu. Tieto zóny sú zásadné, pokiaľ ide o vývoj obchodných ciest pre integrované dodávateľské reťazce globálneho hospodárstva. Zóny voľného obchodu však môžu uľahčovať aj nezákonnú a trestnú činnosť, ako je obchodovanie s falšovanými a pirátskymi výrobkami, keďže poskytujú pomerne bezpečné prostredie, dobrú infraštruktúru a len mierny dohľad.

S cieľom plne pochopiť výzvu falšovania a pirátskeho obchodu a určiť najlepšie spôsoby, ako ich riešiť, potrebujú tvorcovia politik dôkazy na zdokumentovanie väzieb medzi zónami voľného obchodu a nezákonným obchodom vrátane obchodu s falšovaným a pirátskym tovarom. Práve to je účelom tejto štúdie, ktorú spoločne vykonali OECD a EUIPO a ktorá vrhá nové svetlo na zneužívanie zón voľného obchodu na obchodovanie s falšovaným a pirátskym tovarom. Takisto by sme sa chceli poďakovať Svetovej colnej organizácii, Generálnemu riaditeľstvu Európskej komisie pre dane a colnú úniu a Ministerstvu vnútornej bezpečnosti Spojených štátov amerických za poskytnutie údajov, bez ktorých by sa takáto štúdia nemohla vykonať.

Veľmi nás teší, že naše dve inštitúcie boli schopné spolupracovať na rozvoji tohto fundovaného a jedinečného výskumu založeného na dôkazoch. Sme presvedčení, že výsledky tejto práce uľahčia vývoj inovatívnych politických možností na riešenie problémov spojených s obchodom s falšovaným tovarom a iným nezákonným obchodom.

António Campinos
výkonný riaditeľ, EUIPO

Marcos Bonturi
riaditeľ, OECD/GOV

Predhovor

Mnohé krajiny na celom svete vytvorili zóny voľného obchodu ako spôsob podpory hospodárskeho rozvoja. Zóny voľného obchodu poskytujú daňové výhody a ďalšie regulačné výnimky na podporu uľahčenia obchodu, vytvárania podnikov a zahraničných investícií. Z výskumu vyplýva, že počet zón voľného obchodu narastá a toky, ktoré cez ne prúdia, sa rozširujú.

Napriek tomu, že zóny voľného obchodu prinášajú svojim hostiteľským hospodárstvám jednoznačné hospodárske výhody, existuje možnosť, že ich môžu zneužívať zločinecké skupiny na prepravu a pašovanie falšovaného a pirátskeho tovaru. To vyvoláva dvojnásobné obavy z vplyvu trestnej činnosti a nezákonných obchodných činností na dobrú správu vecí verejných, verejnú bezpečnosť a právny štát, ako aj negatívny vplyv obchodu s falšovaným tovarom na oprávnenú konkurenčnú výhodu držiteľov práv a následne na inováciu, zamestnanosť a dlhodobý hospodársky rast. V nedávnej správe OECD/EUIPO *Mapovanie skutočných trás v obchode s falšovaným tovarom* sa identifikovali riziká, ktoré predstavuje nezákonný obchod s falšovaným tovarom, ktorý prechádza zónami voľného obchodu, a zásadné výzvy, pokiaľ ide o nedostatky v presadzovaní pravidiel. Zistenia viedli k hypotéze, že sa zdá, že značná časť celkového nezákonného obchodu s falšovaným tovarom prechádza zónami voľného obchodu alebo sa na ne spolieha a že je potrebné ďalšie preskúmanie.

V tejto spoločnej správe OECD a EUIPO sa skúmajú empirické väzby medzi obchodom s falšovaným a pirátskym tovarom a zónami voľného obchodu. V správe sa poskytujú dôkladné empirické dôkazy, ktorými sa dokladajú tieto väzby, a to na základe predchádzajúcich štúdií vykonaných OECD a EUIPO týkajúcich sa obchodu s falšovaným a pirátskym tovarom. V rámci OECD mala nad štúdiou dohľad pracovná skupina pre boj proti nezákonnému obchodu (TF-CIT), ktorá sa zameriava na výskum založený na dôkazoch a na pokročilú analýzu na pomoc tvorcom politik pri mapovaní a porozumení zraniteľnosti trhu, ktoré nezákonný obchod využíva a vytvára.

Túto správu pripravil Piotr Stryszowski, vedúci ekonóm na riaditeľstve OECD pre verejnú správu, spoločne s Michalom Kazimierzakom, ekonómom Európskeho strediska pre sledovanie porušovania práv duševného vlastníctva EUIPO, pod dohľadom Stéphana Jacobzona, zástupcu vedúceho organizačného útvaru v OECD, a Nathana Wajsmána, hlavného ekonóma v EUIPO. Autori by sa chceli poďakovať Peterovi Averymu a Florence Mouradianovej (OECD) a Claire Castelovej (EUIPO) za ich príspevky.

Autori chcú poďakovať odborníkom OECD, ktorí poskytli cenné poznatky: Rachel Bae, Dominique Guellec a Przemysław Kowalski. Autori by takisto radi poďakovali odborníkom z členských krajín OECD a účastníkom viacerých seminárov a workshopov za ich cennú pomoc. Autori vyjadrujú osobitnú vďaku prof. Chiare Franzoniovej z univerzity Politecnico di Milano a prof. Jeanovi Marcovi Siroënovi z univerzity Université Paris Dauphine.

Kvantitatívny výskum v tejto štúdií sa opieral o globálnu databázu tovaru zabaveného colnými orgánmi, ktorú poskytla Svetová colná organizácia (WCO), doplnenú regionálnymi údajmi, ktoré predložili Generálne riaditeľstvo Európskej komisie pre dane a colnú úniu, Úrad USA pre colnú správu a ochranu hraníc a Výkonný orgán USA pre prísťahovalectvo a colnú kontrolu. Autori ďakujú týmto inštitúciám za údaje i cennú podporu.

Sekretariát OECD by rád poďakoval Liv Gauntovej, Kate Lancasterovej, Andrei Uhrhammerovej a Willovi Brombergovi za redakčnú a produkčnú podporu.

Zhrnutie

Zóny voľného obchodu majú vo svetovom obchode dlhotrvajúcu a cennú úlohu, pričom ich história siaha až po začiatok 18. storočia. Podnikom a hostiteľským krajinám môžu poskytnúť početné a jednoznačné výhody. Len mierne regulované zóny voľného obchodu sú však takisto atraktívne pre strany zapojené do nezákonnej a trestnej činnosti, ako je obchod s falšovanými a pirátskymi výrobkami alebo pašovanie a pranie špinavých peňazí, pretože tieto zóny poskytujú pomerne bezpečné prostredie s dobrou infraštruktúrou a obmedzeným dohľadom.

V tejto štúdii sa potvrdzujú prepojenia medzi zónami voľného obchodu a obchodom s falšovanými výrobkami. Existencia, počet a veľkosť zón voľného obchodu v krajine súvisia so zvýšením hodnoty falšovaných a pirátskych výrobkov vyvázaných hospodárstvom danej krajiny. Dodatočná zóna voľného obchodu v rámci hospodárstva je spojená s priemerným zvýšením hodnoty týchto problematických vývozov o 5,9 %. Štúdia takisto viedla k jasným zisteniam týkajúcim sa vzťahov medzi hodnotou falšovaného tovaru vyvázaného z hospodárstva na jednej strane a počtom podnikov pôsobiacich v zónach voľného obchodu a celkovou hodnotou vývozu z týchto zón na strane druhej.

Zatiaľ čo zóny voľného obchodu boli pôvodne vytvorené ako prostriedok na podporu tovaru v tranzite tým, že obchodníci boli oslobodení od potreby splniť mnohé z colných formalít, ktoré by sa inak uplatňovali na tovar vstupujúci do krajiny na spotrebu, postupom času sa tieto zóny vyvíjali ďalej. Stali sa dôležitým nástrojom na prilákanie zahraničných investícií a podporu hospodárskeho rozvoja a rastu, najmä v rozvojových krajinách, ktoré ich môžu využiť na urýchlenie hospodárskeho rozvoja. Z týchto zón však získali výhody aj rozvinuté hospodárstva, o čom svedčí niekoľko stoviek zón pôsobiacich len v samotných Spojených štátoch.

Zóny sa vyskytujú v mnohých formách a podliehajú osobitným zákonom a predpisom jednotlivých krajín. Náklady a prínosy pre podniky a hostiteľské krajiny sa tak od jedného hospodárstva k druhému značne líšia. V prípade podnikov poskytujú zóny mnohé výhody vrátane úspor na daniach a clách, väčšej pružnosti z hľadiska pravidiel trhu práce a prítahovateľnosti než na colnom území hostiteľských krajín, menej prísnej regulácie a dohľadu nad podnikovými činnosťami, menšieho počtu obmedzení činností podnikov a dodatočných možností distribúcie tovaru na rôznorodé trhy. Hoci môžu vzniknúť náklady spojené s výberom umiestnenia v rámci zóny, ktorý prípadne zahŕňa rad osobitných poplatkov v zóne, táto záťaž je často pomerne ľahká, možno ešte s nižšími nákladmi, ktoré by inak vznikli v prípade, keby mal podnik sídlo na colnom území hostiteľskej krajiny.

V hostiteľských krajinách môžu byť zóny prínosné pre hospodárstva až do takej miery, že priťahujú zahraničné investície, vytvárajú pracovné miesta a zvyšujú výkonnosť vývozu. Prínosy pre hostiteľské krajiny však majú aj svoje náklady a vlády sú nútené upustiť od príjmov, pričom akékoľvek zisky vyplývajúce z činností v rámci zón často nie sú schopné kompenzovať straty. Potenciálne prínosy pre hospodárstva sa navyše uplatňujú len na tie činnosti v rámci zón, ktoré by sa inak na colnom území danej hostiteľskej krajiny nevykonávali.

Okrem hospodárskych nákladov a prínosov pre štáty a podniky sú tieto menej prísne regulované zóny atraktívne aj pre strany zapojené do nezákonnej a trestnej činnosti. Niektoré zóny možno neodvratne uľahčili obchod s falšovanými a pirátskymi výrobkami, pašovanie a pranie špinavých peňazí. Problém sa zhoršuje vtedy, keď vlády zóny primerane nekontrolujú. Môže sa to stať vtedy, ak sa zóny považujú za zahraničné subjekty, ktoré nepatria do rozsahu domácich kontrolných činností. Keď zóny

prevádzkujú súkromné subjekty, hlavnými záujmami týchto subjektov je pravdepodobne nájsť spôsoby, ako rozšíriť obsadenie zón a poskytnúť podnikom v zónach ziskové služby. Môžu preto mať len malý priamy záujem a/alebo schopnosť vykonávať činnosti v oblasti presadzovania práva. Môže im takisto chýbať schopnosť alebo právomoc účinne monitorovať prevádzku zón. Dokonca aj vtedy, ak sa na dohľade nad činnosťami v zónach aktívne podieľajú vládne orgány, existujú dôkazy, že koordinácia medzi týmito orgánmi a prevádzkovateľmi zón, najmä súkromnými prevádzkovateľmi, môže byť nedostatočná, čím sa zlým aktérom poskytujú ďalšie možnosti na využívanie zón na nezákonné činnosti.

Na vnútroštátnej a medzinárodnej úrovni sú naliehavo potrebné účinnejšie opatrenia a koordinácia na zabezpečenie toho, aby zóny nenarúšali nezákonné činnosti. Tieto skutočnosti upútali pozornosť OECD, EUIPO, Európskeho úradu pre boj proti podvodom, Europolu, Svetovej colnej organizácie, Svetovej obchodnej organizácie, Interpolu, Úradu OSN pre drogy a kriminalitu a Svetovej zdravotníckej organizácie. Tieto organizácie predložili návrhy na riešenie situácie: Karibská finančná akčná skupina, pracovná skupina multilaterálnych expertov na výmenný systém pesa na čiernom trhu, Medzinárodná obchodná komora a Medzinárodné združenie pre obchodné značky.

Spoluprácou môže medzinárodné spoločenstvo zabezpečiť, aby sa zóny voľného obchodu naďalej rozvíjali ako dôležité inštitúcie, ktoré podporujú medzinárodný obchod bez uľahčovania nezákonných činností. Tieto dva ciele nie sú nezlučiteľné.